

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

ТЕЗИ

**ТЕОРЕТИЧНОГО СЕМІНАРУ КАФЕДРИ
ЕКОНОМІКИ ПРОМІСЛОВОСТІ ЗА ТЕМОЮ
«РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В
УМОВАХ СИСТЕМНОГО ГЛОБАЛЬНОГО ВИКЛИКУ
2020 РОКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ»**

27.04–30.04.2020 РОКУ

м. Одеса

Література

1. Глобальний борг та новітні тренди боргових потоків капіталу: ризики і можливості для України. URL: http://optimacenter.org/userfiles/Debt_Ukr_risks_5.pdf (дата звернення 26.04.2020)
2. Фердичко Л.Є., Піхоцька О.М. Стан зовнішнього державного боргу в економічних реаліях України: його аналіз, причини і наслідки. - *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 25–29. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.11.25](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.11.25)
3. Прямі іноземні інвестиції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/> (дата звернення 26.04.2020)

**Мініна В.О., аспірант
Федорова Т.С., аспірант**

Економічний стан малих, середніх підприємств та агрохолдингів в умовах глобальної пандемії

Епідемія коронавірусу SARS-CoV-2 дісталася України, а саме 3 березня 2020 року був підтверджений перший випадок зараження, що виявився в Чернівецькій області. Пізніше, уряд ввів карантин на всій території України. Таким чином, Україна опинилася в одному ряду з іншими країнами, що стали на шлях боротьби з пандемією.

Через введення карантину ряд підприємств були вимушені призупинити свою діяльність. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 «Про попередження поширення на території України на гострі респіраторні хвороби COVID-19, викликані коронавірусів SARS-CoV-2» під заборону роботи потрапив наступний перелік суб'єктів господарювання:

- 1) заклади громадського харчування (ресторанів, кафе тощо);
- 2) торговельно-розважальних центрів;
- 3) інші заклади розважальної діяльності: фітнес-центри, заклади культури, торговельного і побутового обслуговування населення.

Виключенням стали:

- 1) заклади торгівлі продуктами харчування, засобами гігієни, лікарськими засобами та медичними виробами, технічними та іншими засобами реабілітації;
- 2) підприємства з продажу пального, деталей та приладдя для транспортних засобів та сільськогосподарської техніки, засобами зв'язку та телекомунікацій, що відтворюють та передають інформацію;
- 3) провадження діяльності з надання фінансових послуг, діяльності фінансових установ і діяльності з інкасації та перевезення валютних цінностей;

4) діяльності з продажу, надання в оренду, технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів;

5) торговельної діяльності та діяльності з надання послуг громадського харчування із застосуванням адресної доставки замовлень та ін.

Проте впроваджувати діяльність цим підприємствам можливо лише за умови забезпечення персоналу (зокрема захист обличчя та очей) та відвідувачів засобами індивідуального захисту, зокрема респіраторами або захисними масками, у тому числі виготовленими самостійно, а також дотримання відповідних санітарних та протиепідемічних заходів [1].

Для полегшення умов функціонування, в якості підтримуючих заходів Верховна Рада України, на час карантину, затвердила ряд пільг для українських компаній:

1) з 1 березня по 30 квітня звільнені від сплати ЄСВ все ФОП і ті, хто веде незалежну професійну діяльність;

2) тимчасово скасовуються штрафи і пеня за несвоєчасну або неповну сплату ЄСВ, а також несвоєчасне подання звітності по ЄСВ;

3) скасовується податок на комерційну нерухомість і землю;

4) з 1 березня по 31 травня бізнес звільняється від основних штрафів і пені за порушення податкового законодавства (ця норма не буде стосуватися порушень зі сплати ПДВ, акцизів і ренти);

5) встановлено мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок з 18 березня по 31 травня 2020 року;

6) на 3 місяці відстрочено обов'язкове введення РРО (реєстраторів розрахункових операцій) для всіх категорій «спрощенців»;

7) до 1 липня 2020 року продовжено термін подання річної декларації про майновий стан і доходи;

8) не нараховується і не стягується плата за землю;

9) звільняються від оподаткування об'єкти нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб [2].

Проте, навіть при підтримці держави, за даними «Економічної правди» лише 16% підприємств вже адаптувалися до карантинних заходів, ще 23% адаптують бізнес, інші підприємства або не бачать можливостей для нових напрямків діяльності або вимагають додаткових інвестицій. 34% взагалі немає можливості для перепрофілювання, 27% має можливості, але вимагає додаткових інвестицій. Про це повідомляється в дослідженні Advanter Group спільно з Українським інститутом майбутнього [3]. Зведені дані про можливості перепрофілювання підприємств під поточні потреби ринку наведені на рисунку 1.

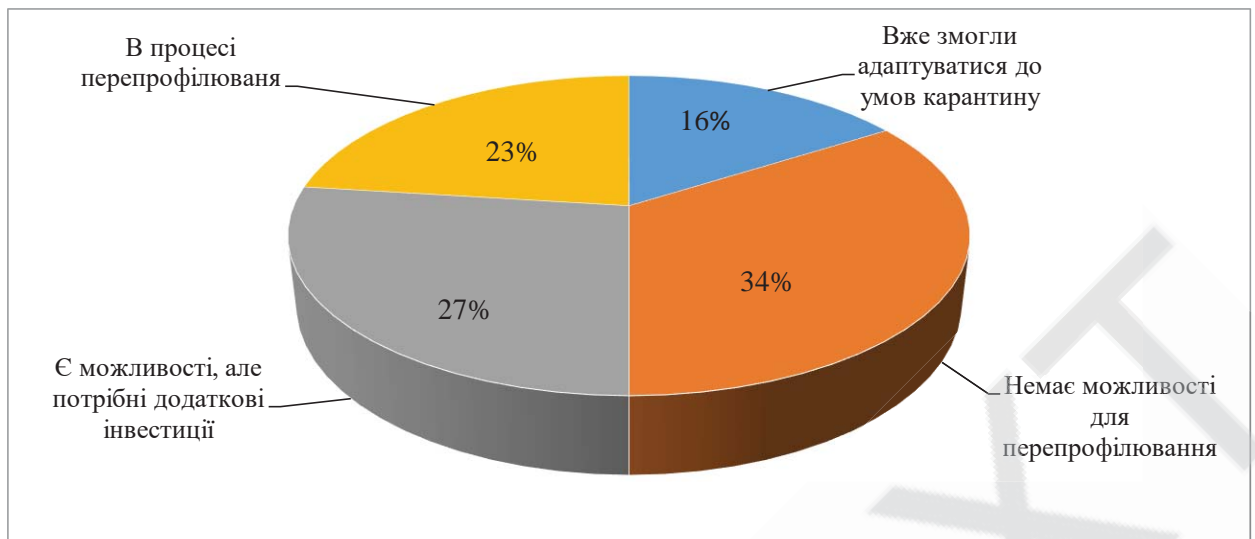

Рис. 1. Можливості перепрофілювання підприємств під поточні потреби ринку

Згідно з результатами дослідження Європейської бізнес асоціації, 18% малих підприємств не переживуть наслідки карантину і закриються назавжди. Іншими словами, кожен 5-й малий бізнес не зможе подолати карантин. Салони краси, готелі, туристичні компанії, івент-агенції закриті вже три тижні, а за підрахунками рестораторів 30% закладів громадського харчування вже не відкриють свої двері новим відвідувачам. Власники і керівники прогнозують, що на відновлення справ піде не менше півроку, а зменшення доходів протягом 2020 го в середньому складе 50%. У той же час, 28% опитаних підприємств очікують падіння доходів більш ніж на 60% протягом року.

Все це означає, що величезна кількість українців втратило роботи або було відправлено в неоплачувану відпустку. Як повідомив президент Торгово-промислової палати України Г. Чижиков, за оцінками офіційної статистики, в Україні близько 3,5 млн людей працюють в тіньовому секторі, з них в «карантинних» галузях задіяні близько 1 млн, а офіційно в них працюють ще близько 2, 9 млн людей. Склавши ці дані, отримуємо цифру в майже 4 млн непрацюючих через карантин українців [4].

Фахівці Союзу українських підприємців провели власне дослідження стану бізнесу в різних регіонах країни, результати якого відбилися в таких даних:

- 1) 51% опитаних компаній здатні протриматися в умовах карантину ще один місяць максимум;
- 2) кожна четверта компанія витримає ще два-три місяці роботи в таких умовах;
- 3) 6% вже закрили свій бізнес (в основному - малі та середні підприємства);

Тільки 3% респондентів вказали, що їх бізнес може працювати тривалий час, але для цього буде необхідно реалізувати ряд умов, зокрема, ввести орендні канікули і переглянути власні бізнес-моделі.

У мікропідприємств справи зовсім скрутні – власники відзначають втрату прибутку на рівні 90–100%, більшість з них не зможуть відновити діяльність. Малий та середній бізнес втрачає доходи на рівні 25–50%, і це при скороченні штату на 10–25%. Великий бізнес відчуває себе краще, його втрати тримаються на позначці 10–25%, проте, в разі продовження карантину цей показник доведеться підтримувати скороченням кількості співробітників приблизно на чверть до закінчення обмежувальних заходів.

Карантинний удар відчули і банки, платників-позичальників сильно заспокоїв закон, що забороняє кредиторам нараховувати фізичним особам пені та штрафи на споживчі кредити (Закон №3220, прийнятий Верховною Радою 17 березня). Внаслідок цього, поточні платежі за кредитами моментально впали на 50–60%. Ситуація трохи поліпшилася після того, як контакт-центри банків стали спілкуватися на тему наявності потреби в реструктуризації або кредитні канікули. Після цього платежі зросли приблизно на 15–20%. Але стабільних повернень позик на рівні докарантинного періоду банки та фінансові компанії все одно не отримали.

«Тривалий карантин і девальвація гривні можуть призвести до зростання витрат аграріїв і спровокувати нестачу грошових ресурсів» – таку думку висловив партнер аудиторської компанії Kreston GCG А. Попов. За його словами, існують побоювання, що виробники сільськогосподарської продукції сильно втратять у доходах, оскільки на світових ринках спостерігається падіння цін, а експорт знаходиться під обмеженням [5].

Проте, існують агрохолдинги, які швидко адаптувалися до нових умов господарювання. Так, на період карантинних заходів в Україні для запобігання поширення коронавірусу агрохолдинг МХП не планує скорочувати об'єми поставок курятини. Про це повідомила у коментарі для публікації AgroPolit.com речниця агрохолдингу МХП І. Ванникова: «З моменту запровадження карантину в Україні попит на продукцію МХП зріс на 20% на внутрішньому ринку. МХП повністю його задовольняє» [6].

Основні проблеми, які можуть виникати або виникають під час карантинних заходів – це обмеження для переміщення робітників для праці у сільському господарстві та харчовій галузі, збільшення затримок контейнерів із продовольством на кордоні, що призводить до псування товарів, надмірний контроль якості харчів, що може призвести до затримки поставок та залишити без необхідних продуктів населення, викликати різке підвищення цін.

Аграрна Україна, де споживачі та бізнес мають досвід як ажіотажних розпродажу продукції, так і криз, пов'язаних із нестачею ринків для реалізації продовольства, перший місяць карантину пережили без порожніх полиць у магазинах і страху перед голодом.

Зростання попиту на продукти харчування спричинило до підвищення роздрібних цін на продукти на 1–4%, натомість бізнес змушений був відвойовувати ринки збуту – як в Україні, так і закордоном. Першими та найбільш відчутного впливу зазнали зерновики, бо отримали обмеження експорту, яке призвело до скорочення продажу за кордон на 70%. У

плодоовочевому бізнесі та тваринництві найбільше клопотів завдало закриття всередині країни місцевих базарів, де реалізовували більшість продуктів у регіонах [7].

Україна, як великий експортер аграрної продукції, не має втратити довіру партнерів і ринки збуту. Нинішня криза є нагодою застосувати нові інструменти для розширення аграрного експорту, що принесе додаткові інвестиції в українську економіку та допоможе створити робочі місця. Тому одним із напрямів роботи міністерства є підтримка та розвиток аграрного сектору.

Отже, згідно зібраних даних, глобальна пандемія в тій чи іншій мірі негативно відобразилася на діяльності МСП та агрохолдингів. Навіть при фінансовій підтримці держави, МСП складно адаптуватися та перепрофільовуватися до нових потреб ринку. В свою чергу, агрохолдинги «почувають» себе більш стабільно, проте існує низка питань, яка серйозно турбує аграріїв і може значно підірвати більш-менш стабільний стан.

Література

1. Постанова КМ від 11.03.2020 № 211 «Про попередження поширення на території України на гострі респіраторні хвороби COVID-19, викликані коронавірусів SARS-CoV-2» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200211.html

2. Як бізнесу в Україні вижити в умовах карантину [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://delo.ua/opinions/kak-biznesu-v-ukraine-vyzhit-v-uslovijah-karanti-366929/>

3. Третина українського бізнесу не може перебудуватися під умови карантину [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/04/8/659107/>

4. Карантин і бізнес: підсумки трьох тижнів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nv.ua/biz/experts/karantin-i-biznes-v-ukraine-cho-sluchilos-za-tri-nedeli-i-cho-budet-dalshe-50082910.html>

5. Тривалий карантин негативно вплине на агросектор [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://latifundist.com/novosti/49366-dlitelnyj-karantin-negativno-povliyaet-na-agrosector--mnenie>

6. Агрохолдинг МХП не планує скорочувати поставки курятини на період карантину проти коронавірусу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://agropolit.com/news/16087-agroholding-mhp-ne-planuye-skorochuvati-postavki-kuryatini-na-period-karantinu-proti-koronavirusu>

7. Коронавірус-2020 та харчова безпека: чи буде Україна з продовольством, а бізнес із гривнею [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/721-koronavirus-2020-ta-harchova-bezpeka-chi-bude-ukrayina-z-prodovolstvom-a-biznes-z-grivneyu>